

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning
av undervisning på yrkesprogram
vid Bobergsgymnasiet i Ånge kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om Bobergsgymnasiet

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Bobergsgymnasiet i Ånge kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på industritekniska programmets inriktningar svetsteknik samt produkt och maskinteknik.

Bobergsgymnasiet besöktes den 26 – 28 mars 2014. Ansvariga inspektörer har utredarna Åsa Kildén och Ingrid Essegård varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Bobergsgymnasiet

Ånge kommun anordnar gymnasieutbildning i Bobergsgymnasiet. Vid tiden för granskningen läser 180 elever vid skolan. Lärarna är organiserade i tre arbetslag och arbetet leds av en rektor. Industritekniska programmet och el- och energiprogrammet utgör tillsammans ett arbetslag. Arbetslaget består av yrkeslärare och lärare i två gymnasiegemensamma ämnen. Lärare i gymnasiegemensamma ämnen lånas även in från andra arbetslag. Vid tiden för granskningen läser 22 elever vid industritekniska programmet. Knutna till industritekniska programmet finns även tre elever som läser lärlingsutbildning och tre elever som läser introduktionsprogram. Undervisningen i yrkesämnena sker i industriprogrammets verkstad med tillhörande teorisal.

Skolinspektionen genomförde hösten 2011 en regelbunden tillsyn av Bobergsgymnasiet (dnr 43-2011:2072). Skolan uppvisade då brister inom bland annat särskilt stöd och systematiskt kvalitetsarbete.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiege-

mensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?

- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på industritekniska programmet inriktningarna svetsteknik samt produkt och maskinteknik och identifierat två prioriterade utvecklingsområden och ett väl fungerande inslag på skolan. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

ANPASSNING EFTER ELEVERNAS BEHOV AV STIMULANS OCH UTMANINGAR

Med individanpassning avses i granskningen att lärarna varierar undervisningens form utifrån elevernas behov, kunskaper, erfarenheter och intressen såsom det beskrivs i läroplanen. Här ingår också att lärarna ser till att arbetet stimulerar och utmanar eleverna och att de får arbeta i olika takt med olika uppgifter.

Eleverna i den aktuella klassen uttrycker att de upplever att de har inflytande över både utbildningens innehåll och undervisningens former. Granskningen visar även att undervisningen på industritekniska programmet i hög grad anpassas efter elevernas intressen och erfarenheter. Lärare i gymnasiegemensamma ämnen uppger att elevernas intressen och val av arbetssätt i hög grad styr undervisningens upplägg och ger exempel på fördjupningsuppgifter och redovisningssätt som eleverna önskat. Eleverna på industritekniska programmet vill gärna få snabb feedback och väljer att argumentera muntligt istället för att skriva långa texter menar lärare. I yrkesämnena kan eleverna välja om de vill arbeta med teori eller praktik och i vilken ordning de vill genomföra arbetet.

Dock visar granskningen att undervisningen i högre grad behöver anpassas efter elevernas behov av ledning och stimulans. Lektionsobservationer, av både yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen, bekräftar att elevernas schemalagda undervisningstid inte utnyttjas tillfullo. Detta innebär bland annat ineffektiva grupparbeten, sena ankomster vid skoldagens början samt att många lektioner slutar tidigare än den tid som anges på schemat. Vid flera observerade lektioner erbjuder lärare ett tidigare lektionsslut som en belöning om eleverna upprätthåller studiero. Lärare uppger vid intervju att det finns en

problematik i att ställa höga krav på tidshållning och prestation då många elever behöver motiveras för att de över huvud taget ska komma till skolan.

Intervju med elevhälsan bekräftar att det finns stora problem med frånvaro bland eleverna på industritekniska programmet och att en stor del av elevhälsans förebyggande arbete syftar till att komma tillrätta med elevernas frånvaro. Då en del elever kommer sent till skolan, flera lektioner slutar tidigare och det dessutom finns en generell frånvaroproblematik innebär detta sammantaget att eleverna går miste om ett antal timmar undervisningstid per termin. Enligt Skolinspektionen uppstår därmed en risk för att elevernas rätt till den garanterade undervisningstiden urholkas, och deras förutsättningar att nå lägst betyget E eller komma längre i sin kunskapsutveckling och nå högre betyg äventyras. Rektorn uppger i intervju att skolan eftersträvar bättre resultat och högre måluppfyllelse och att undervisningen i nuläget anpassas efter elevernas erfarenheter och kunskaper men att det även finns behov av högre ställda förväntningar på eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna i högre grad behöver anpassa undervisningen efter elevernas behov. De behöver särskilt se till att arbetet stimulerar, motiverar och utmanar eleverna så att de når längre i sin kunskapsutveckling. Rektorn behöver se till att lärarna ges ledning och riktlinjer för hur undervisningen ska anpassas och genom detta säkerställa att undervisningstiden i skolan används på det sätt som bäst gynnar elevernas kunskapsutveckling.

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

SAMVERKAN FÖR ELEVERNAS LÄRANDE

I samband med granskningen framkommer att eleverna inte känner till examensmålen som begrepp, men att yrkeslärare bygger upp undervisningen efter den helhet som de benämner som anställningsbarhet. Intervjuer med elever och lärare visar att det finns en otydlighet i innebörden av att examensmålen gäller för alla ämnen och därmed utbildningen som helhet.

Intervjuer med rektorn, lärare och elever ger exempel på enskilda lärare som inriktar undervisningen mot elevernas yrkesinriktning, men samtidigt framkommer att lärare i gymnasiegemensamma ämnen och i yrkesämnena än så länge samverkar i begränsad utsträckning. Lärarna är positiva till samarbete mellan olika ämnen men de upplever inte att de har tid och förutsättningar för att det ska fungera optimalt. Rektorn uppger att lärarna inte har fått något uppdrag att samverka men däremot att de gymnasiegemensamma ämnena ska anpassas efter valt program.

Matematik uppges i intervjuer med lärare, elevhälsan och rektorn vara ett ämne där behovet av att motivera eleverna är stort. Här har rektorn valt att, som en särskild stödåtgärd, förlänga kursen matematik 1a för ett antal elever. Undervisningen i den förlängda kursen sker i industritekniska programmets teorisal, med närhet till yrkeslärarna och elevernas praktiska arbete. Detta är ett försök att konkretisera undervisningen och motivera eleverna, enligt lärare och rektorn. Rektorn och yrkeslärare konstaterar att elever kan klara av utbildningens praktiska moment, där relativt komplicerad yrkesmatematik ingår, samtidigt som de inte lyckas nå kunskapskraven för den grundläggande gymnasiegemensamma matematikkursen. Yrkeslärare beskriver att elevernas motivation ökar om de får producera något. Eleverna lyckas med sin räkning om de är motiverade och ser ett praktiskt resultat. Lektionsobservationer visar dock att eleverna inte motiveras i den utsträckning som rektorn och lärarna önskar, även då undervisningen i matematik bedrivs i anslutning till verkstaden. Momenten i kursen kopplas inte till något som eleverna arbetar med i yrkesämnen. Läraren i den förlängda kursen i matematik 1a gör sitt bästa för att motivera eleverna och beskriver fördelar med närheten till yrkesämnena. Dessa fördelar går att utveckla ytterligare och även innefatta de ordinarie kurserna för ännu bättre resultat, menar yrkeslärare.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att samverkan mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen behöver utvecklas så att undervisningens kvalitet höjs genom att eleverna får ett sammanhang i sina studier. Även arbetet mot utbildningens examensmål kan förbättras om skolenheten utvecklar en fungerande samverkan mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen. Rektorn behöver stötta lärarna genom att ange former och förutsättningar för hur samverkan mellan olika ämnen och lärare kan ske. Lärarna och rektorn behöver se till att kvaliteten på undervisningen i gymnasiegemensamma ämnen förbättras genom att lärandet ytterligare konkretiseras i för eleverna meningsfulla sammanhang.

Väl fungerande inslag

ELEVHÄLSANS FÖREBYGGANDE ARBETE

Enligt Skolverkets allmänna råd är det viktigt att skolan utarbetar och dokumenterar konkreta och användbara åtgärder kopplade till elevernas behov och de mål som satts upp. Vid återkommande eller långvarig frånvaro kan det handla om att använda motivationsskapande metoder för att åter få elever att delta i undervisningen. Andra åtgärder kan handla om att se över och förändra hur skolan organiserar undervisningen och lärmiljön för att stödja eleven i gruppen och i det sociala samspelet.

Intervju med elevhälsan och rektorn visar att det finns en frånvaroproblematik på industritekniska programmet. Problemen med låg närvaro och låga resultat har framträtt främst inom två gymnasiegemensamma ämnen: Idrott och hälsa och matematik. Arbetet med att förbättra resultaten och höja skolnärvaron är ett framträdande inslag både i elevhälsans förebyggande arbete och i rektorns systematiska kvalitetsarbete. Både yrkeslärare och representanter från elevhälsan uppger att deras arbete för att förebygga frånvaro och avbrott från utbildningen handlar om att stötta och motivera elever så att de ser en mening med utbildningen och med arbetet i skolan. Elevhälsan arbetar med motiverande samtal ute i klasserna och elevhälsans olika funktioner är närvarande i undervisningen. Specialpedagogen har en nära och handledande funktion för lärarna. Rektorn har satt in extra stödinsatser i matematik. Kvaliteten på undervisningen i matematik kan dock förbättras genom att ytterligare konkretisera lärandet (se detta utvecklingsområde).

Ämnet idrott och hälsa har enligt skolans uppgifter haft låga resultat men framstår vid tiden för granskningen som ett gott exempel på förebyggande arbete och stödinsatser. Idrottsundervisningen kopplas till yrkeslivet för att motivera eleverna att delta. Frågor som diskuteras är till exempel vad blivande arbetsgivare väntar sig av eleverna på industritekniska programmet och vad som krävs rent fysiskt för att för att orka stå och svetsa en hel dag. Kuratorn har ett särskilt uppdrag för att utröna varför eleverna är frånvarande på idrotten och för att vidta åtgärder för att stödja elever så att de deltar på idrottslektionerna. I detta arbete deltar kuratorn aktivt på lektionerna i idrott och hälsa samt informerar om vikten av motion på klassråd och föräldramöten. Skolan erbjuder gemensam träning på atletklubb och eleverna kan boka tid för styrketräning och promenader. Resultatet av läsårets satsning på idrott, för att öka elevernas närvaro och stärka motivationen för ämnet och hela utbildningen, indikerar positiva resultat och kommer att utvärderas i kvalitetsarbetet, uppger rektorn.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programmets års-

Rapport

2014-04-30

9 (9)

Dnr 400-2013:2457

kurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena produktionsutrustning, matematik, historia, religion samt jakt och viltvård observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.